

"אי אפשר לבנות חומות סביב תרבות"

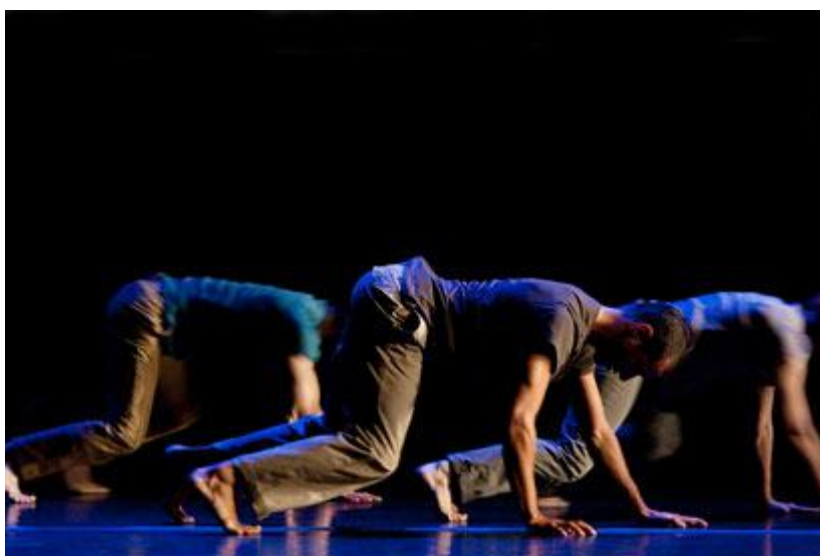
יוריאן קויימן, מייסד פסטיבל CultureScapes השוויצרי, ספג מתקפה על בחירתו להתמקד השנה בתרבות הישראלית. ערב פתיחת העונה השוויצרית בישראל הוא אומר: "העובדה שמדינה תומכת בתרבות לא אומרת שיש מחויבות לדבר בשבחה"

מרב יודילוביץ'

פורסם : 02.10.11, 17:36

כשיריאן קויימן, מייסדו ומנהלו האמנותי של פסטיבל הרב-תחומי "נופי תרבות" השוויצרי, החליט להקדיש את 2011 לתרבות הישראלית, הוא לא העלה על דעתו את מידת הלחצים והמתח עמם יאלץ להתמודד. הלחצים אף גברו כשהודיע על כוונתו לייצר, לראשונה בתולדות הפסטיבל, עונה שוויצרית בישראל כחלק משיתוף פעולה רחב יותר בין אמנים משתי המדינות.

חודשים לפני פתיחת הפסטיבל בשוויץ נאלץ קויימן להסביר שוב ושוב את בחירתו אל מול טענות תוקפניות של קבוצות פרו פלסטיניות שונות שקראו לגופים שתמכו בפסטיבל להצטרף לחרם על ישראל. בפתיחת הפסטיבל שנערך בחודש שעבר בבאזל, קיבלה את פני האמנים הישראלים הפגנה פרו פלסטינית שאיימה לפוצץ את האירוע. קויימן, שחש מההשלכות, ביקש להוריד פרופיל עד לשוך הסערה.

להקת מחול אליאס. תפתח את הפסטיבל בישראל (צילום: Alias)

לקראת פתיחת העונה השוויצרית בתל אביב הערב (א') הוא אומר: "היו

ראיון

יוריאן קויימן. תנו
לאמנים לדבר
צילום: ג'ואנה
גרון

לחצים. היו מתחים. היו ניסיונות לשנות את דעתי. כמוכן שחשבתי שזה יגיע, אחרי הכל עם ישראל אתה יכול לעשות רק טעויות. ניסיתי לאורך כל הדרך שלא לתפוס צד כזה או אחר אלא לפתוח את השער ולאפשר לקהל לחוות את דעתו באופן עצמאי.

הבחירה בישראל אינה אמירה פוליטית במובן הצר של המילה, למרות שאנו ערים למצב הפוליטי. הרצון היה לייצר מרחב שיציג את נופי התרבות הישראלית כפי שאנו מבקשים להציג כעת בישראל את נופי התרבות השוויצרית. תרבות היא תופעה שתמיד תהיה רחבה יותר מהאומה או הלאום בהם היא מתקיימת".

למה הכוונה?

"הלאום מגן עליך, אבל גם מתקיף אותך. אולי זו הבעיה עם מה שקרה בבזל. אני לא רוצה להיכנס למלכודת הזו ולומר שהלאום הספציפי הזה תוקף אותי, אבל בו בעת אומר שאינני רוצה שהוא יגן עלי במובן זה. התפקיד שלי הוא לספק את המרחב ואך הוגן שישראל תסייע במימון הפסטיבל".

וכך אכן היה. לצד מימון של גופים שוויצרים, נתמך השנה פסטיבל CultureScapes משמעותית גם על ידי משרד החוץ הישראלי ושגרירות ישראל בשוויץ, שסייעה בין היתר גם בגיוסם של ארגונים יהודיים מקומיים לטובת העניין. הפסטיבל בישראל, באופן שווה, נתמך ברובו על ידי משרד החוץ והתרבות השוויצריים, כמו גם שגרירות שוויץ בישראל, וסיוע מסוים מצד הקולגות הישראליות כחלק מהנוהג של יד רוחצת יד.

מופע הפתיחה הרשמי של העונה השוויצרית ייערך ביום ד', 5 באוקטובר, במרכז סוזן דלל בתל אביב, שעל במתו תציג להקת המחול אליאס את העבודה "Sideways Rain" של הכוריאוגרף ג'ירמה בוטלו. "זו עבודה מטרידה", אומר קווימן, "טרנס של שעה שנבנה בהדרגתיות מתוך תנועות גוף פשוטות ומציג את האבולוציה של המין האנושי. זו הצעה חזותית ופיזית, מטפורה של הכוח הברוטאלי הנוכח בחיינו".

"אני השדכן"

הבחירות של קווימן בעונה הישראלית בשוויץ כמו בעונה השוויצרית בישראל רחוקות מלהיות מיינסטרים. "יכול להיות שיש קו משותף בין העבודות והיוצרים שנבחרו, אבל הוא מאוד סובייקטיבי", הוא אומר. "זו לא תמונה שלמה של התרבות הישראלית או השוויצרית שאנחנו מציגים. זה מבחר מסוים, הצעה להתבוננות אחרת בתרבות שונה, הצעה להקשיב לקולות שבעיני מעניין להקשיב להם. במובן זה, אם תרצי, אני השדכן".

ומה מחפש השדכן?

"פרויקטים שלדעתי יציגו את השברים שמחברים ומפרידים חברה. אני מאמין שבכל חברה נתונה ניתן לראות את סימני רעידת האדמה שעברו עליה. מה שעולה וצומח מתוך אותן נקודות שבר מרתק אותי. אלו חומרים שאפשר להציג, לעכל ולהתמודד או לברוח מהם, אבל שם זה קורה. מעניין אותי איפה זה כואב, כי ההתמודדות שלנו עם החדרים האחוריים של החברה מאפשרת לנו להתחיל נקי. זה נכון שפחות מעניין אותי לגעת בקונטקסט של חיים שבהם

הכל שלם ומושלם".

ובכל זאת בפסטיבל בשוויץ הציגה להקת בת שבע, כמו שבפסטיבל בישראל תציג בלט ציריך, שתי להקות מרכזיות. זה לא מיינסטרים?

"לא הייתי מגדיר את להקת בת שבע כמיינסטרים. הם תמיד מפתיעים אותי מחדש. יש שם משהו שמצית בכך מחשבה. זה נכון שאני לא משתגע על מיינסטרים וזו הסיבה שרבות מההצגות שהראו לי בישראל היה לי קשה מאוד לסבול. ברוב ההצגות ראיתי אלמנט חוזר שמבקש להציג תמונה שלמה ויפה, מעגל שלם שלעולם לא נוגע בקרקע, כמו תמונה. הם מבדרים אותך, מוכרים לך יופי ואסתטיקה, חיים במעגל סגור. יש יצירות חזקות כמו 'אשכבה' של חנוך לוין, שהיא בעיני יצירת מופת ומסיבות טכניות לא הצלחתי להביא לשוויץ. לגבי בלט ציריך, מדובר בהפקה שממילא הוזמנה להופיע בישראל והחלטנו לחבר אותה לפסטיבל".

מקהלת המדריגל. יופיעו עם הקאמרטה הישראלית

להקת בלט ציריך שתגיע לישראל בנובמבר לארבעה מופעים במשך לאמנויות הבמה תציג את "הרוח בחלל הריק" מאת הכוריאוגרף היינץ שפורלי, שעלתה בבכורה במסגרת סדרת הכוריאוגרפיות לבאך, הפקה של בית האופרה בציריך. דגש מיוחד בעונה השוויצרית ניתן להפקות מוזיקליות, חלקן תולדה של שיתופי פעולה בין יוצרים ומבצעים מישראל ומשוויץ. בין שיתופי הפעולה הבולטים יארח הפסטיבל את מקהלת המדריגל מבזל, אנסמבל ווקאלי עטור שבחים שמתמחה ברפרטואר עשיר שנע ממוזיקה מתקופת הרנסנס ועד ליצירות בנות זמננו. מקהלת המדריגל תבצע בשיתוף עם תזמורת הקאמרטה הישראלית את היצירה "משיח" מאת הנדל בקונצרט שייערכו בתל אביב, בחיפה, בירושלים ובכרמיאל.

גם בתחום התיאטרון רושמת העונה מספר שיתופי פעולה, בהן קופרודוקציות כמו "You're Dead You're Done When", חיבור ראשון מסוגו בין הכוריאוגרפית השוויצרית תביאה מרטין, במאי התיאטרון ההולנדי מתיאס מויי והאמנים החזותיים מישראל תכלת ויסטוב ואיתמר מנדספלור. לדברי קויימן, היצירה שנולדה כשיתוף פעולה בין הפסטיבל לבין הזירה הבין-תחומית בירושלים היא יצירה על קו התפר שבין נהנתנות לפחד, בין אירוני לתמימות ובין ירושלים לבזל.

"זו עבודה לא קונספטואלית שיש בה לא מעט הומור. מדובר ביוצרים שמתעסקים הרבה בהדוניזם והפעם חוקרת את האופן שבו פחדים מובילים להתנהגות נהנתנית", הוא אומר. הקופרודוקציה תוצג ב-20 באוקטובר במרכז ז'רר בכר בירושלים ובתיאטרון אנסמבל הרצליה במסגרת הביאנלה לאמנות עכשווית, שתארח במקביל אמנים שוויצרים שונים בהם פבריס ג'יג'י וקריסטוף בושל שיציגו את עבודותיהם במסגרת התערוכה "המכה השנייה", שתתקיים באתרים שונים במרכז הרצליה.

"תנו לאמנים לדבר ותגיעו רחוק"

לדברי קויימן, שייסד את הפסטיבל בדיוק לפני עשור, מה שמניע אותו הוא חיפוש מתמיד אחר הקטבים שביניהם נוצרת תרבות. "בכל פסטיבל אני מחפש את השורש", הוא אומר. "ייתכן שבכל מדינה השורש שונה והניסיון של הפסטיבל הוא לזקק את התוצאה כדי להגיע לליבה ולהציג אותה. אנחנו לא מביאים את שוויץ לישראל או את ישראל לשוויץ, אלא את הפילטרים שדרכם התרבויות השוויצרית והישראלית עוברות".

בלט ציריך. ארבעה מופעים בישראל

אחרי שנתיים של עבודה מאומצת על הפרויקט הישראלי ולמרות שהדגש התקשורת הוסת מהתוכן התרבותי לקונפליק הפוליטי, קויימן אומר שהוא מרצה. "אפשר לומר שזה פספוס מוחלט של הנקודה המרכזית. אפשר לומר במידה שווה שזוהי בדיוק הנקודה", הוא אומר. "זו כמו זו הן אמיתות קיימות ואת שתיהן צריך להניח על השולחן. לא יכול להיות שפסטיבל כמו CultureScapes יציג רק תכנים שכולם מסכימים עליהם. תמיד יהיו כאלה שיסכימו ואחרים שיינגדו וזה מוכיח שאי אפשר להגביל, לחסום או לבנות חומות סביב תרבות. במילים אחרות, העובדה שמדינה תומכת בתרבות לא אומרת בהכרח שיש מחויבות לדבר בשבחה.

מדינות הן מבנים פוליטיים של כוח. קיומן חשוב ואנו זקוקים למבנים הללו אבל היתכנות לשינוי פוליטי נובע מהתרבות ומהאינטלקטואלים שמאתגרים את גבולות המודעות של בני האדם בכל חברה נתונה. רק הם יכולים להתחיל לגרום לשינוי המודעות ואם לא נאפשר להם לעשות את זה בחופשיות, נתקרב יותר ויותר לטוטאליטריזם.

"אני מאמין שכוחה של כל מדינה ישתפר דווקא אם בתוך עצמה היא תשחרר

את ההיאחזות בכוח שברשותה. לא כל המדינות בעולם מסוגלות לעשות את זה ומה שאני אומר נכון לישראל כמו שזה נכון לשוויץ. אם ישראל תוכל למצוא בתוכה את הכוח להתמודד עם הקולות הביקורתיים שבתוכה, היא תוכל להגיע רחוק. זה לא מספיק לאפשר לקולות הללו להישמע, צריך גם לאפשר להם לחיות בתוך החברה ולהיות חלק ממנה, כי הם אלה שיובילו את ישראל קדימה. מאוד קשה לשנות דעות, כיוון שרעיונות חדשים הם עצמתיים ביותר, אבל אם נקבל את יצירותיהם ואמירותיהם של האמנים והאינטלקטואלים שלנו אולי נראה שינוי".